

گره چینی در معماری اسلامی و هنرهای دستی

○ گره چینی در معماری اسلامی و هنرهای دستی
○ حسین زمرشیدی
○ مرکز نشر دانشگاهی

حسین زمرشیدی

کتابت همواره یکی از مهم‌ترین روش‌ها برای انتقال و حفظ معارف و فنون از نسلی به نسلی دیگر بوده است و ایرانیان با اتخاذ این امر به این مهم نائل شدند. اطلاعات ما نسبت به فرهنگ ایرانی قبل از اسلام به ویژه، معارف و علوم نیز شاید به عدم توجه ایرانیان به کتابت در این دوره بوده باشد. با آمدن اسلام، کتابت اهمیت خاصی یافت و در پرتو این سنت اسلامی گنجینه‌ای سرشار و غنی از نیاکانمان به جای ماند.

هنر گره‌سازی با گستره‌ی وسیع خود این امکان را به وجود آورده است که استادان این هنر در کشورهای گوناگون اسلامی، گره‌سازی را با سلیقه‌ی قومی خود بیامیزند و گره‌های فراوانی در بناهای اسلامی پدید آورند. هنری که گره را در یک ترکیب منسجم و هماهنگ و زیبا نشان می‌دهد. این هنر علاوه بر معماری در هنرهایی چون منبت‌کاری، درودگری، فلز کاری، قلمزنی روی فلز، سفالگری، صحافی، سنگ‌تراشی و غیره کاربرد دارد. نویسنده در این اثر تلاش کرده است چگونگی ترسیم و شناخت هنر گره‌سازی را مورد بررسی قرار دهد و «روش ترسیم تبدیل» را به هنرجویان آموزش دهد. چرا که انواع گره‌ها در ایران و کشورهای اسلامی دیگر به هزاران گره می‌رسد، با توجه به این نکته که یادگیری چگونگی ترسیم تمامی آنها کاری بسیار دشوار نشان می‌دهد.

با ارائه «روش ترسیم تبدیل» در این کتاب نویسنده سعی می‌کند نشان دهد که می‌توان هر گره‌ای را در ابعاد و اندازه‌های دلخواه ترسیم کرد. به علاوه توضیحات مفصلی درباره‌ی نحوه‌ی شناخت عملی گره و هنر کاشی‌کاری و سفالگری و شناخت انواع کاشی و معرفی گره‌های ایرانی و غیرایرانی داده شده است.

کتاب در هفت فصل تدوین شده که در فصل نخست هنر کاشی‌سازی، تهیه گل، پختن و رنگ‌آمیزی آن و کاشی‌کاری، معرق‌کاری و انواع کاشی ارائه شده است. در فصل دوم نیز کاربرد گره در هنرهای دستی است که در سه گروه گره‌سازی در معماری، گره‌سازی در چوب و گره در دیگر هنرهای تزیینی تقسیم شده است. نحوه‌ی محاسبه و اجرای عملی و تئوری گره در فصل سوم، مقدمات ترسیم گره در فصل چهارم و سه فصل بعدی نیز گره‌های گروه اول، گره‌های گروه دوم و گره‌های گروه سوم (گره‌های ایرانی) را مورد توجه قرار داده است.

ترسیم هر گره‌ای می‌تواند به چندین روش صورت گیرد و چون تعداد گره‌ها به هزاران نوع می‌رسد، بنابراین جهت ترسیم همه گره‌ها به هزاران دستورالعمل و ضوابط نیاز است. کتاب حاضر در این تلاش است تا از هرگونه پیچیدگی جهت ترسیم هر گره، از روش تبدیل واحد به واحد استفاده کند تا هنرآموز بتواند با آن روش از دو نوع طرح و نمونه، گره دلخواه را به اندازه مناسب ترسیم کند. در انتهای کتاب نیز واژه‌نامه، کتابنامه و فهرست اعلام، اصطلاحات آورده شده است.